

УДК 341.223.2(292.471-074.(470+571))“2014.02/.03”
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.53.18>

СПРОТИВ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО НАРОДУ РОСІЙСЬКІЙ АНЕКСІЇ КРИМУ (ЛЮТИЙ – БЕРЕЗЕНЬ 2014 РОКУ)

Наталія Дукач

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Факультет історії, політології і міжнародних відносин,
кафедра політології
вул. Шевченка, 57, 76018, м. Івано-Франківськ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-0649-2686>*

У зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ 24 лютого 2022 року, виникла потреба в глибшому аналізі подій російсько-української війни.

Окупація АР Крим вважається початком збройної агресії російської федерації на території незалежної України. Сьогодні ця агресія переросла у відверте протистояння – російсько-українську війну, яка триває вже 10 років. Процес анексії українського півострова відбувався близько 2-х місяців 2014 року. Під час неї багато мешканців півострова висловлювали активний супротив проти окупації та заявляли про це на мирних акціях, протестах та мітингах. Характерним для цього процесу було мирне протистояння українського населення.

Важливими учасниками цього протистояння став корінний народ Криму – кримські татари. Історичне минуле корінного народу давало їм чітко зрозуміти можливі загрози проросійської влади на території півострова, адже в історичній пам'яті кримських татар ще досі живуть спогади про депортацію 1944 року, про численні утиски та репресії на етноконфесійному підґрунті тощо. Поруч із цим варто зазначити, що стосунки між представницькими органами кримських татар та української владою до цього часу були досить неоднозначними. Адже офіційного статусу кримські татари як корінний народ не мали, а Меджліс та Курултай українська влада не визнавала. До того ж кримські татари майже не залучались до управлінських процесів на території півострова.

Таким чином, дослідження участі кримськотатарської спільноти в процесах протистояння анексії Криму російською федерацією дозволить проаналізувати особливості тодішньої офіційної позиції корінного народу, основні причини та передумови їх участі та подальшої підтримки України. В статті також буде здійснена спроба створити певну хронологію участі кримськотатарського корінного народу у боротьбі за Крим під час його анексії російською федерацією. Також, акцентується увага на ролі кримськотатарського корінного народу у тодішньому супротиві окупаційній владі, котрий триває дотепер.

Ключові слова: окупація Криму, анексія, кримські татари, корінний народ, корінні народи України, політична участь, російсько-українська війна.

Вступ. Анексія АР Крим розпочалась 20 лютого 2014 року [14]. Тоді так звані «зелені чоловічки» – військові РФ незаконно перетнули державний кордон України в районі Керченської протоки [12]. В цей час проросійський президент Янукович ще перебував на обраній посаді, що автоматично спростовує московський привід окупації півострова, згідно з яким анексія нібито була реакцією на позбавлення Януковича президентства [15]. Подальший хід анексії супроводжувався накопичення російських військових на півострові та початком серії мітингів та акцій проти незаконної анексії та сепаратистських акцій на її підтримку. Офіційною датою звернення процесу анексії півострова вважається 25 березня

2014 року – війська РФ захопили останню військову частину, на котрій висів український прапор у Криму [12].

Окупація Криму московією стала шоком для усієї світової спільноти, в першу чергу для України та українського населення на території півострова, в тому числі для кримських татар. У цей період від 20 лютого по 25 березня 2014 кримськотатарський корінний народ брав активну участь у тодішніх суспільно-політичних процесах, проявляв активну політичну позицію, ставши активним учасником боротьби за подальшу долю Криму.

Виклад основного матеріалу. Як вже зазначалося, початком процесу незаконної анексії АР Крим прийнято вважати 20 лютого 2014 року [14] – тоді було вперше зафіксовано перші порушення з боку російської регулярної армії щодо українського кордону в районі Керченської протоки та перші застосування підрозділів російського війська, розташованого на території півострова [13]. Варто зазначити, що тоді ж тривало криваве протистояння на Майдані Незалежності під час Революції Гідності. Проте, за відомостями Прокуратури АР Крим та м. Севастополя, вже в січні 2014 року спостерігались вже перші формування так званої «самооборони Криму» у м. Севастополь. 4 лютого 2014 року до м. Сімферополь відбувся приїзд лідера російської політичної сили «Родина» Олексія Журавльова, котрий під час свого приїзду підписав з головою проросійської політичної партії «Руська єдність» Сергієм Аксьоновим угоду про створення так званого «Антифашистського слов'янського фронту», метою якої була протидія поширенню ідей Майдану на Південь і Схід України. Також, в середині лютого до м. Сімферополя неодноразово приїздив радник президента РФ з окупованих територій Владислав Сурков для зустрічей з політичним керівництвом АР Крим [18].

Згадуючи ті події теперішній голова Меджлісу Рефат Чубаров в інтерв'ю Суспільному Крим зазначав, що в той же день тодішній голова Верховної Ради Криму (далі – ВР Криму) колаборант Володимир Константинов, будучи в Москві, заявив у своїх публічних виступах для мас-медіа про те, що себто якщо в Києві перемаже «фашистський режим», то Криму буде ставити питання про відокремлення від України. «20 лютого ввечері мені вже стало відомо про те, що вже готується позачергова сесія (авт. – ВР Криму) на 21 лютого. Це перша спроба прийняти рішення про звернення до Росії, аби та втрутилась та ввела свої війська на територію півострова. Це рішення планувалось на 21 лютого 2014 року», – розповів Чубаров. Слід підкреслити, що внаслідок загострення подій на Майдані, 21 лютого під стінами ВР Криму відбулось зіткнення між прихильниками Євромайдану та проросійськими противниками. За підтримку Революції Гідності тоді виступили і кримськотатарський корінний народ [13].

Після втечі проросійського президента Януковича, на території півострова активувались антиукраїнські акції. 23 лютого 2014 року в м. Севастополь відбувся масштабний мітинг, в якому взяли участь близько 20-ти тисяч осіб [12]. Так звані протестуючі вимагали припинення перераховувань податків в Україну, а російського громадянина Чалого Олексія було оголошено Головою Координаційної ради з організації управління з забезпечення життєдіяльності та мером м. Севастополь. В той же день вранці біля будівлі колишньої в'язниці кримські татари зібрались аби вшанувати пам'ять голови Уряду Кримської Народної Республіки Номана Челебіджихана, котрий був закатований більшовиками 23 лютого 1918 року у цій в'язниці. Пізніше відбувся 15-ти тисячний мітинг на підтримку діяча та супроти проросійського сепаратистського руху, організований кримськими татарами на площі Леніна у м. Севастополь [12]. Тоді кримським татарам вдалося заблокувати підступи до кримського парламенту, в якому так звані «кримські депутати» мали голосувати за легітимізацію незаконної анексії, проте цього не відбулося, згадує ці події представниця корінного народу Еміне Джеппарова [13].

Наступною масштабною акцією протесту, організованою Меджлісом кримських татар став мітинг 26 лютого 2014 року. Протестна акція стала реакцією на оголошення керівництва ВР Криму про скликання сесії з метою прийняття рішення про подальший статус Криму [18]. Тоді під стінами ВР Криму зібрались близько 12-15 тисяч осіб, котрі за походженням були здебільшого кримськими татарами та етнічними українцями. Протестуючі виступали на підтримку територіальної цілісності України. На противагу їм проросійським сепаратистським силам вдалось зібрати під стінами парламенту близько 2-3 тисяч учасників, котрі вимагали автономії у складі рф. Проте проукраїнським мітингувальникам вдалося запобігти проведенню сесії ВР Криму, на якій мало бути оголошено про від'єднання півострова від України за сценарієм сепаратистів [12].

У 2017 році по так званій «справі 26 лютого» тодішнього заступника голови Меджлісу Ахтема Чийгоза буде засуджено до 8-и років ув'язнення російським судом. Представника корінного народу буде звинувачено в організації «масового заворушення 26 лютого 2014 року в м. Севастополь». По цій же справі буде засуджено інших кримських татар, зокрема Алі Асанова, Мустафу Дегерменджи, Ескандера Кантемірова та інших. В тому ж році Сімферопольський районний суд вже окупованого Криму, засудить ще одного заступника голови Меджліс Ільму Умерова до 2-х ув'язнення через «заклики до порушень територіальної цілісності рф» [5].

Слід зазначити, що вже на час проведення мітингу на підтримку суверенітету та територіальної цілісності України 26 лютого 2014 року, військові кораблі рф, котрі охороняли морську акваторію в районі проведення Сочинської олімпіади, вже прийняли на борт підрозділи російських військових, котрі згодом захоплювали адміністративні будівлі та військові частини України на півострові. Військові угруповання вже рухались в напрямку м. Севастополь. А самопроголошеним мером м. Севастополь Чалим було видано його перший наказ про утворення муніципального підрозділу «Беркут», котрий вже вночі 26 лютого вирушив на Перекопський перешийок з метою блокування автошляхів до Криму з України [18].

У ніч з 26 на 27 лютого 2014 році відбувалося захоплення ВР Криму, так звані «зелені чоловічки» силоміць змушували депутатів парламенту йти на засідання та проголосувати за потрібне сепаратистам рішення. 27 лютого під силовим тиском відбулося засідання ВР Криму, на якому нібито 61 депутати з 64 присутніх проголосували за проведення псевдо-референдуму про визначення статусу Криму. За свідченнями Ахтема Чийгоза, на засіданні були присутні близько 47 депутатів ВР Криму зі 100, деяких з яких заводили у залу примусово [10].

Вже на початку березня в Криму активно проводились антивоєнні акції, в яких здебільшого брали участь жінки. Зазвичай протестні демонстрації проводились вздовж основних транспортних шляхів та заблокованих російськими силовиками українській військових частин [12]. Першою акцією, яка закінчилась зникненням та подальшим вбивством став одиночний пікет проти окупації півострова Решата Аметова. Пікет відбувся 3 березня 2014 року. Того ж дня представника кримськотатарського корінного народу було силоміць викрадено «кримською самообороною». Його тіло було знайдено 15 березня за 60 км. від м. Сімферополь. На тілі загиблого було виявлено численні ознаки катування. Решата Аметова було нагороджено званням Героя України посмертно. Він вважається першою жертвою окупаційного режиму серед кримськотатарського корінного народу [12].

Під час анексії півострова також відбувалися зустрічі представників Меджлісу з іноземними представниками та українськими політиками в Криму. Зокрема, 5 березня 2014 року «кримською самообороною» було заблоковано представників спеціального

посланця Генерального секретаря ООН Роберта Сері, котрий на той час прибув на території півострова зі спеціальною місією. В той же день «самооборона» заблокувала будівлю готелю «Україна» в м. Сімферополь, в якому знаходилась представниця ОБСЄ з питань свободи слова Дуня Міятович, котра проводила зустріч з редакторами кримських мас-медіа. Її разом з колегами примусово супроводили до аеропорту [10].

9 березня 2014 року кримські татари взяли участь у масовій акції на честь 200-річчя Тараса Шевченка та проти проведення незаконного референдуму. Під час цієї акції представники так званої «самооборони Криму» затримали кількох активістів [12].

Під час анексії півострова члени Меджлісу стали виконувати комунікаційні функції з інформування та розповсюдженні інформації щодо ситуації на території півострова, через те, що українські органи влади вже не функціонували повною мірою. Так, корінний народ активно підтримував контакти із національними та міжнародними мас-медіа [19, с.22]. Як зазначають дослідники Юрій Латиш та Марія Фараносова в період лютого-березня 2014 року Меджліс був своєрідним осередком бойкоту майбутнього псевдореферендуму. Через що кремль почав приділяти особливу увагу корінному народу, здійснюючи спроби залучити кримських татар на свій бік, або ж бодай добитись їхнього політичного нейтралітету [10]. Так, наприклад, в ефірі інформаційного телемарафону, у 2022 році співзасновник громадської організації КримSOS говорив про те, що в 2014 році рф намагалась «купити» кримських татар різноманітними посадами та фінансовими можливостями. Проте кримські татари виступили основним бар'єром московської колонізації [2].

12 березня російська влада вирішила організувати переговори з кримськими татарами. Представниками кремля були чинний президент Татарстану Рустам Мінніханов, голова Ради муфтіїв росії Равіль Гайнутдінов та колишній президент Татарстану Мінтімер Шаймієв [10]. За посередництва останнього Мустафа Джемілев провів телефону розмову з путіним. Розмова мала стосуватись теми виведення російської армії з АР Криму та була попередньо погоджена з Арсенієм Яценюком. З метою її проведення Джемілев прибув до Москви ще 11 березня [8].

За словами Мустафи Джемілева, під час розмови президент рф не спростовував наявності російського війська в Криму. Також путін згадував про своє розпорядження щодо «пильного стеження» за кримськими татарами. Обговорюючи гарантії безпеки для корінного народу, очільник рф висловив думку, що кримських татар у конфлікт навколо Криму намагаються втягнути «українські націоналісти, бандерівці». Своєю чергою, представник кримських татар підкреслював, що розв'язання питання повноважень АР Крим необхідно розглядати між Кримом та Україною, за можливої участі рф. Також, Джемілев вказав на те, що порушення територіальної цілісності України на території Криму є порушенням безпекових домовленостей 1994 року, підписаних між Україною, рф, Великобританією та США в обмін на відмову від ядерної зброї Україною. На що московський лідер відповів, що Україні вийшла зі складу СРСР нібито не зовсім законно. За результатами розмови, сторонам не вдалось знайти спільної мови [8].

В той же час активною діяльністю займались опоненти Меджлісу. Одним із них була політична партія «Мілли Фірка», котра стала ідеологічним центром поширення сепаратистських настроїв серед кримських татар. Політична сила активно закликала до участі в незаконному референдумі та голосування за так зване «возз'єднання» з росією. Ще однією проросійською силою виступила громадська організація «Себат», утворена у 2011 році. Представники організації взяли активну участь у голосуванні в день проведення псевдореферендуму 16 березня 2014 року. До того організація публічно підтримувала Януковича та виступала проти Євромайдану [10].

У переддень російського незаконного референдуму, 15 березня 2014 року Меджліс звернувся до всього населення Криму із закликом не брати участь у псевдореферендумі щодо переходу до складу рф [10]. 16 березня Верховна Рада України ухвалила відповідну постанову про припинення повноважень ВР Криму. Центральна виборча комісія України закрила доступ до реєстру виборців на півострові. Під силовим тиском, окупаційні сили провели нібито референдум, котрий до сьогодні є невизнаним. Цим сфабрикованим «виявленням волі громадян півострова», росія намагалась виправдати незаконну анексію АР Крим та м. Севастополь. Так званий референдум проігнорували проукраїнське населення півострова та більшість кримськотатарського корінного народу. За підрахунками Мустафи Джемілева, 99% кримських татар не відвідали незаконний референдум [1].

Пізніше окупаційна влада оголосила сфабриковані результати прсефодреферендуму, за якими «за возз'єднання Криму з рф» проголосували нібито 96,77% виборців в АР Криму та 95,60 % в м. Севастополь, при тому що явка в м. Севастополь була зазначена у 89,5 % [4,с.322-323]. 18 березня 2014 року було підписано вже згаданий «Договір про прийняття Республіки Крим до складу росії» між путіним, Аксьоновим та Константиновим. 21 березня договір було ратифіковано підписом російського президента. Після чого 24 березня Мустафа Джемілева заявив, що кримські татари не визнають як результатів незаконного референдуму, так і договору про так зване входження Криму до складу рф [18].

Також Меджліс направив звернення до Верховної Ради України та українського народу з вимогою про забезпечення вільного волевиявлення на здійснення кримськотатарським корінним народом права на самовизначення на власній історичній Батьківщині – Криму. Звертаючись, кримські татари посилались на Статут ООН та Декларацію ООН «Про права корінних народів». Також, у звернення Меджліс категорично заперечив будь-які спроби визначення майбутнього Криму без участі кримських татар та підкреслив тезу про те, що відновлення прав кримських татар та можливість реалізації права на самовизначення в Криму має здійснюватися у складі незалежної і суверенної України. 20 березня Верховна Рада прийняла постанову «Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української держави», визнавши кримських татар корінним народом та підтримуючи Декларацію ООН про права корінних народів [3].

25 березня 2014 року – дата, котрою звершився процес анексії Криму. В цей день російські військові захопили тральщик ВМС «Черкаси» [18].

Пізніше, 27 березня в Брюсселі Джемілев анонсував позачергову сесію Курултаю та зазначив, що на сесії планується ухвалення важливого рішення – «Ми проведемо серед кримських татар свій представницький референдум» [7].

29 березня 2014 року відбулась позачергова сесія Курултаю кримськотатарського корінного народу в Бахчисараї. На цій сесії вперше за останні роки не лунало українського гімну, лише кримськотатарський. А серед гостей не було жодного представника української влади, проте були представники з росії – голова Ради муфтіїв росії Равіль Гайнутдінов і президент Татарстану Рустам Мінніханов [9]. На цій сесії кримські татари ініціювали створення національно-територіальної автономії кримськотатарського народу на його історичній Батьківщині – Криму. Курултай закликав Україну, а також і міжнародну спільноту – ООН, ЄС, Раду Європи ОБСЄ, Організації ісламської співпраці та інші країни підтримати право кримських татар на самовизначення. Проте жодної офіційної реакції від України не було [3].

Відсутність відповіді кримські татари сприйняли як відмову України ставати на захист їхніх інтересів. Тому Меджліс спробував піти на співпрацю з російською

окупаційною владою, делегувавши своїх представників до кримського уряду, з метою вирішення питань щодо майбутнього кримських татар на півострові. Таке рішення неоднозначно прийнялось членами Меджлісу, через що релігійна громада «Селям» навіть пропонувала збирати підписи за розпуск Меджлісу та позачергові вибори Курултаю за співпрацю з окупаційною владою. В той же час росія та окупаційна російська влада демонструвала готовність враховувати інтереси кримських татар, а президент рф підкреслював, що рф гарантує дотримання прав і свобод кримських татар [3].

Таким чином, 31 березня 2014 року Меджліс дав згоду на першого заступника голови Ради міністрів Криму Ленурові Іслямову, а заступник голови Меджлісу Заур Смирнов був делегований на голову Республіканського комітету у справах національностей і депортованих громадян [11]. Ремзі Ільясов отримав посаду заступника голови окупаційної Державної ради Республіки Крим. Ільясов не приховував своїх проросійських настроїв, увійшов до «Єдиної росії» та в травні став депутатом Державної ради Криму. Пізніше Ільясова та Смирнова було виключено зі складу Меджлісу, а Іслямов був звільнений з посади та переїхав на материкову частину України [10].

Як вже згадувалось, Мустафа Джемілев заявляв про те, що кримські татари планують провести власний референдум для визначення волі кримськотатарського корінного народу [7]. Так, член створеної Меджлісом організаційної групи з підготовки референдуму Абдураман Егіз зазначав, що референдум має проводитись під керівництвом ООН, ОБСЄ або інших міжнародних організацій та партнерів. Про цю ініціативу у своїх інтерв'ю згадував і Рефат Чубаров [16], проте референдуму так і не було проведено.

Згодом, окупаційна влада, після того як не змогла взяти під свій контроль Меджліс кримськотатарського корінного народу, все активніше вводила політику переслідувань, репресій та утисків корінного народу, котра триває і сьогодні.

Висновки. Підсумовуючи результати цього дослідження, слід зазначити, що в період анексії АР Крим, яка тривала з 10 лютого по 25 березня, кримські татари взяли активну участь у суспільно-політичному житті півострова, намагаючись відстоювати власні інтереси. Так, на початку окупації кримські татари активно протестували та мітингували проти незаконної окупації, псевдореферендуму та так званого «возз'єднання» з рф. На сьогодні однією з наймасштабніших акцій, організованих Меджлісом кримських татар вважається масовий мітинг 26 лютого 2014 року, котрий відбувався під стінами ВР Криму в м. Сімферополі на підтримку територіальної цілісності України та проти проведення позачергової сесії ВР Криму [12].

Окрім участі в мирних акціях, мітингах в окреслений період, Меджліс також займався активною інформаційною діяльністю, забезпечуючи інформацією про ситуацію на півострові як для України, так і для міжнародної спільноти [19, с.22]. Також, кримські татари намагались зустрічатись із представниками міжнародної спільноти та української влади заради врегулювання ситуація на півострові. Проте, серед корінного народу спостерігались і сепаратистські рухи, представники яких підтримували окупацію півострова та брали участь у незаконному референдумі 16 березня 2014. Окремі з них продовжують свою діяльність в рамках окупаційного режиму. Таким чином, можна прослідкувати своєрідний політико-ідеологічний розкол серед корінного народу.

Варто підкреслити, що під час анексії півострова спостерігались спроби діалогу та співпраці представницьких органів корінного народу з російською владою. Зокрема, сюди можна віднести присутність представників рф на позачерговій сесії Курултаю [9], а також делегування Меджлісом своїх членів на державні посади окупаційної влади [11]. Хоча обидва рішення не були сприятливими для корінного народу Криму.

Отже, як висновок слід зазначити, що під час анексії Криму у лютому – березні 2014 року представники кримськотатарського корінного народу перебували в своєрідній невизначеності, намагаючись залучатись підтримкою спершу України, потім шукаючи співпраці з окупаційною владою. Проте, політика окупаційного режиму показала корінному народу, що за їхнім сценарієм кримським татарам не домогтися захисту власного народу та його інтересів, серед яких на першому місці для кримських татар були – право на самовизначення та проголошення національної автономії. Отриманий досвід скоріше навпаки – дав впевнитись представницьким органам корінного народу Криму в тому, що росія не рахується ні з чийми інтересами, окрім власних.

Список використаної літератури

1. 99% кримських татар на референдумі не голосували, – Джемільєв. Лівий берег. 2014. URL:https://lb.ua/news/2014/03/16/259597_99_krimskih_tatar_referendume.html (дата звернення – 10.03.2024).
2. Бойко І. Росія у 2014 році намагалася «купити» кримських татар – правозахисник. Уніан. 2022. URL: <https://www.unian.ua/society/okupaciya-krimu-rosiya-u-2014-gosi-namagalasya-kupiti-krimskih-tatar-novini-ukrajini-11832294.html> (дата звернення 15.03.2024).
3. Вітман К. Кримські татари у новій етнополітичній системі координат *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 52. С. 153-163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2014_52_19 (дата звернення – 11.03.2024).
4. Головка В. Кримський референдум. Енциклопедія історії України: Додатковий том. Кн. 1: А–Я: К., «Наукова думка», 2021. С. 322–323.
5. Голубов О. Найгучніші справи кримських «заручників Кремля». Deutsche Welle. 2017. URL: <https://p.dw.com/p/2kpgf> (дата звернення – 18.03.2024).
6. Горюнова, Є. Трансформація кримської ідентичності в умовах російської окупації півострова (2014–2021 рр.). *Політикус : наук. журнал*. 2021. № 5. С. 23–27. URL:<http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/13512> (дата звернення – 09.03.2024).
7. Джемільєв: кримські татари хочуть провести референдум зі статусу Криму. Радіо Свобода. 2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25312835.html> (дата звернення – 12.03.2024).
8. Завгородня І. Розмова Джемільєва та Путіна. Deutsche Welle. 2014. URL:<https://p.dw.com/p/1VOht> (дата звернення – 10.03.2024).
9. Курултай: Меджліс вирішуватиме, чи співпрацювати з окупантами. Радіо Свобода. 2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25314314.html> (дата звернення – 21.03.2024).
10. Латиш Ю., Фараносова М. Політика російської окупаційної влади щодо кримських татар. *Етнічна історія народів Європи*. 2021. Вип. 64. С. 82–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eine_2021_64_13 (дата звернення – 08.03.2024).
11. Меджліс делегував своїх представників у самопроголошений кримський уряд. Радіо Свобода. 2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25317274.html> (дата звернення – 21.03.2024).
12. Меджліс кримськотатарського народу. Офіційний сайт. URL: <https://qtm.org/> (дата звернення – 07.03.2024).
13. Присяжнюк В., Дворецька О. 10 років окупації Криму. Як Росія захоплювала півострів. Суспільне Новини. URL: <https://suspihne.media/688666-10-rokiv-okupacii-krimu-akrosia-zahoplivala-pivostriv/> (дата звернення – 02.03.2024).
14. Про Заяву Верховної Ради України «Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків». Постанова Верховної Ради України 337-VIII від 21.04.2015.

- Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-19#Text> (дата звернення – 02.03.2024).
15. Роковини путінського аншлюсу Криму: Як це було. Еспресо TV. 2015. URL: https://espresso.tv/article/2015/03/16/rokovynu_putinskoho_anshlyusu_krymu_yak_ce_bulo (дата звернення – 11.03.2024).
 16. У Меджлісі розпочали підготовку до референдуму. Радіо Свобода. 2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25319287.html> (дата звернення – 22.03.2024).
 17. Фараносова М. Ставлення кримських татар до окупації Криму та незаконного референдуму 16 березня 2014 р. *Напря́м 1. Давній схід*. 2015. С. 144 – 147. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6445e8ea-e8bb-48c1-832b-19c5dc23c696/content#page=144> (дата звернення – 25.03.2024).
 18. Хронологія окупації Криму. Прокуратура АР Крим та м. Севастополь. Офіційний сайт. URL: <https://ark.gp.gov.ua/ua/chronology.html> (дата звернення – 24.03.2024).
 19. Юксель Г. Інформаційна діяльність представницьких органів кримськотатарського народу під час окупації Криму 2014 року. *Publishing House «Baltija Publishing»*. 2021. С. 20-24.
 20. Як війська РФ за два тижні захопили Крим. Крим.Реалії.Радіо Свобода. 2024. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_d8MCbYPPf4&list=PLRVLFiywHmFs_7YYuV-CVufNe6WYaWQ0&ab_channel=%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%BE%D0%A1%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%B0 (дата звернення – 24.03.2024).

RESISTANCE OF THE CRIMEAN TATAR PEOPLE TO THE RUSSIAN ANNEXATION OF CRIMEA (FEBRUARY – MARCH 2014)

Nataliia Dukach

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Faculty of History, Political Science and International Relations,
Department of Political Science
Shevchenko St., 57, 76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-0649-2686>*

In connection with the full-scale invasion of Russia on February 24, 2022, there is a need for a deeper analysis of the events of the Russian-Ukrainian war.

The occupation of the Autonomous Republic of Crimea is considered to be the beginning of the armed aggression of the Russian Federation on the territory of independent Ukraine. Today, this aggression has escalated into an outright confrontation – the Russian-Ukrainian war, which has been going on for 10 years. The process of annexation of the Ukrainian peninsula took place for about 2 months in 2014. During this process, many residents of the peninsula expressed active opposition to the occupation and declared it at peaceful actions, protests and rallies. The peaceful confrontation of the Ukrainian population was characteristic of this process.

The indigenous people of Crimea, the Crimean Tatars, became important participants in this confrontation. The historical past of the indigenous people made them clearly aware of the possible threats of the pro-Russian authorities on the peninsula, as the Crimean Tatars still remember the deportation of 1944, numerous ethnically motivated harassments and repressions, etc. At the same time, it is worth noting that the relationship between the representative bodies of the Crimean Tatars and the Ukrainian authorities has been rather ambiguous so far. After all, the Crimean Tatars had no official status as indigenous people, and the Mejlis and Kurultai were not recognized by the Ukrainian authorities. In addition, Crimean Tatars were almost never involved in the governance processes on the peninsula.

Thus, the study of the participation of the Crimean Tatar community in the processes of opposition to the annexation of Crimea by the Russian Federation will allow us to analyze the peculiarities of the official position of the indigenous people at that time, the main reasons and prerequisites for their participation and further support of Ukraine. The article will also attempt to create a certain chronology of the participation of the indigenous Crimean Tatar people in the struggle for Crimea during its occupation by the Russian Federation. The article also emphasizes the role of the indigenous Crimean Tatar people in the resistance to the occupation authorities, which continues to this day.

Key words: occupation of Crimea, annexation, Crimean Tatars, indigenous people, indigenous peoples of Ukraine, political participation, Russian-Ukrainian war.